visat.

tardor 2023

Francesc Parcerisas. La traducció com un virus que s'escampa

Nina Valls

Francesc Parcerisas (Barcelona, 1944) és poeta, assagista, traductor i crític literari. Llicenciat en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona (1966), va ser lector d'espanyol a la Universitat de Bristol (1969-1972). És doctor en Teoria de la Traducció per la Universitat Autònoma de Barcelona, de la qual, a més de professor, va ser degà de la Facultat de Traducció i d'Interpretació. Va dirigir la Institució de les Lletres Catalanes (1998-2004) i del 2010 al 2016 en va ser el degà. Com a poeta, ha publicat *Triomf del present* (1992), que recull la poesia escrita fins el 1983; *L'edat d'or* (1984); *Focs d'octubre* (1992); *Natura morta amb nens* (2000), *Dos dies més de sud* (2006), i *Seixanta-un poemes* (2014). Per l'obra poètica ha rebut nombrosos premis, com el Carles Riba (1966), el de la Crítica Catalana de poesia (1983), la Lletra d'Or (1992) o el premi de la Crítica Serra d'Or de poesia (2015). En assaig, ha publicat *La primavera a Pequín* (2013, Premi Llibreter), *Un estiu* (2018) i *La tardor em sobta* (2022).

Paral·lelament, Parcerisas fa més de cinc dècades que es dedica a la traducció. Ha traduït obres de l'italià, del francès, del castellà i, fonamentalment, de l'anglès al català i al castellà. Entre la cinquantena de traduccions al català que ha fet, cal destacar-ne *El hòbbit* (1981) i *El senyor dels anells* (1986-88), de J.R.R. Tolkien; i també *Cathai* (1985), *Un esborrany de XXX cantos* (premi Cavall Verd Rafel Jaume de traducció poètica l'any 2001) i *Els cantos pisans* (2016), d'Ezra Pound. De l'italià n'ha traduït autors com Cesare Pavese i Leonardo Sciascia, i de l'anglès, obres d'Edgar Allan Poe, de Scott Fitzgerald, de Dylan Thomas, de Sherwood Anderson, de Rebecca West o de Seamus Heaney (premi de la Crítica Serra d'Or de traducció poètica el 1992). Ha escrit diversos assajos sobre traducció, com *Traducció, edició, ideologia* (2009) i *Sense mans. Metàfores i papers sobre la traducció*, premi internacional d'assaig Josep Palau i Fabre (2013).

Els anys de formació: lectures, escriptura i la imatge de Hemingway

Nascut en el si d'una família de la burgesia comercial, Francesc Parcerisas va créixer en un entorn en el qual hi havia llibres. A casa n'hi havia força i, entre els adults, hi havia grans lectors, com la mare o l'oncle patern. Mai no van posar obstacles perquè les criatures llegissin. En aquells anys, a la segona meitat dels quaranta i primeria dels cinquanta, tampoc no hi havia gaires altres maneres d'entretenir-se, més enllà de la ràdio. Per tant, llegir era força consubstancial. La formació lectora d'aquells anys va ser sobretot en castellà, amb la «Colección Juvenil Cadete», en què va llegir *Mujercitas* i llibres de Verne, Dickens, etc. «Ara sé que eren obres adaptades. Però en aquell moment no era gens conscient que aquells llibres fossin traduccions, ni tampoc del fet que hi havia llibres en català i en castellà. La majoria eren en castellà.» A diferència dels llibres d'adults que hi havia en català, de la col·lecció «A Tot Vent», les obres de Maragall o els «Quaderns Literaris» –que eren del seu oncle i que més endavant ha pogut conservar–, no se n'havien conservat d'infantils i juvenils en català. «No vam ser lectors del Folch i Torres, ni sé si el meu pare ho havia estat. Faig al·lusió al meu pare, perquè la paterna era la part catalana de la família.»

Tampoc no va hi posar traves, més aviat al contrari, quan, una mica més gran, ell i alguns companys d'escola van tenir la iniciativa de fer una revista. La família tenia un negoci de tapisseries i catifes, Can Tronc. «Era un negoci que venia d'abans de la guerra, que va prosperar als anys trenta, i molt, a la postguerra i amb el principi del turisme. I que es va ensorrar, com altres negocis, amb l'aparició del *prêt-à-porter* de l'interiorisme; un món que suposo que al final dels seixanta, setanta, va anar en decadència i va haver de plegar». Ell aprofitava els diumenges, que la botiga era tancada, per anar a mecanografiar els articles, en ciclostil, de la revista escolar. «Era una revista una mica poca-solta. Devíem tenir catorze o quinze anys i érem un grupet de l'escola. Curiosament, aquí vam començar a introduir textos en català. Nosaltres parlàvem el "català que ara es parla", diguem-ne, tal com raja. Però, naturalment, érem conscients que no en sabíem. Vaig preguntar a casa, al meu pare i al meu oncle –que eren els qui havien tingut una mica d'instrucció, però no estudis superiors– si podien corregir el català, però em van dir que no en sabien prou. Ells no s'havien dedicat mai a les lletres i llavors van

buscar algú, un home que en sabia més, un conegut de la família, que ens corregia els textos. Ara sembla difícil d'explicar, que gent de catorze, quinze, setze anys, per tant, adolescents, prelletraferits en certa manera, que volien fer una revista i volien escriure en català, no només no tinguessin les eines, sinó que no sabessin a qui adreçar-se perquè allò sortís amb un mínim de correcció.»

Quan va haver de decidir què volia estudiar, Parcerisas no sabia què fer. Únicament tenia la imatge, més que no pas l'ambició, de ser com Hemingway. «Volia tenir una barba i una pipa, viatjar pel món i fer reportatges. Devia haver llegit alguna cosa sobre Hemingway, que era un escriptor força popular a l'Espanya de l'època.» En aquell temps, només hi havia una escola oficial de periodisme a Madrid i hi va anar a fer un examen d'ingrés, però no el va aprovar i es va quedar amb la cua entre cames, perquè s'havia fet algunes il·lusions. Finalment, es matriculà a Filosofia i Lletres, que era el més similar que hi havia a Periodisme, amb cursos més generals, que incloïen Literatura. «Vaig tenir una doble sort: la primera, haver suspès a Madrid, perquè, si no, avui potser seria un fatxa rematat. Ara sé que aquella era una escola del règim, franquisme NU I CRU. Si hi hagués anat, jo, que ja venia adoctrinat per la meva infantesa, ara escriuria sobre la Romería del Rocío, els toros i no sé quantes coses. O sigui que va ser una sort. La segona va ser que, entrant a la universitat, hi vaig trobar un caliu: molta gent amb la qual de seguida ens vam avenir i fer amics: Carles Miralles, Josep Miquel Sobrer, Pepito Benet, Marfany, Josep Elias, Joaquim Mallafrè... Aquells anys de la universitat, els recordo com de gran engrescament. Van ser els anys de la Caputxinada, d'una gran politització. Passàvem moltes hores al bar, muntàvem barricades perquè no entrés la policia. Hi havia molta agitació i també algunes classes molt bones. I, després, sobretot això: el contacte amb els companys, l'intercanvi de lectures, que era d'on més aprenies».

Primeres traduccions: amb una sabata i una espardenya

En aquell temps no s'ensenyava gens de literatura catalana a la universitat. Parcerisas, que va seguir els cursos de literatura espanyola, va tenir Antoni Vilanova com a professor, que fou qui el va introduir en el món de la traducció. Li havia encarregat algunes feines i un bon dia li va preguntar si voldria traduir. Ell mai no hi havia pensat. Tenia un bon coneixement de francès i Vilanova li va fer traduir del francès al castellà una novel·la hongaresa, *Historia de*

mi mujer, de Milan Füst, que va publicar Lumen a la col·lecció «Palabra en el Tiempo», que Vilanova dirigia. «És a dir, molt probablement Vilanova em va voler ajudar a fer una carrera, a introduir-me en el món literari, cosa que jo sempre li vaig agrair moltíssim. De la mateixa manera que Blecua també va ajudar molta gent a sortir a fora, cap als lectorats de les universitats estrangeres.»

Més endavant, fou Francesc Vallverdú, a Edicions 62, que li va encarregar les primeres traduccions al català al final dels anys seixanta: *El company* i *La teva terra*, de Cesare Pavese, i després, *A cadascú el que és seu*, de Leonardo Sciascia. «En aquell temps, el meu italià era com el meu català a catorze anys. I el meu català, amb vint-i-pocs anys, tampoc no era gran cosa. Tot ho fèiem amb una sabata i una espardenya. I, de vegades, amb dues espardenyes, sense la sabata, i donant per fet que després Edicions 62 ho revisava i corregia. No puc estar més agraït a Antoni Vilanova per introduir-me en el món de la traducció i a Francesc Vallverdú per fer-me aquests encàrrecs. Hi havia una cosa que no sé si s'ha perdut: una gran cooperació, companyonia, entre generacions. Tothom s'ajudava. Si veien que volies treballar en aquestes coses –i a mi em feia una il·lusió tremenda!– ens ho donaven, encara que allò fos un xurro. Suposo que sabien que aquella no seria una traducció com la que podia fer algú que n'hagués sabut molt més. Ara bé, el que es cobrava també era misèria i companyia. I, de fet, Campmany, Pedrolo, Carme Vilaginés... Hi havia molta gent –de les generacions anteriors– que s'hi posava i tampoc no ho havia fet mai. Hi havia la necessitat de posar la literatura al dia. Això va ser una gran escola, un aprenentatge a cops.»

Traducció i ensenyament: etapes que s'alternen

Després d'aquestes primeres traduccions, els encàrrecs d'Edicions 62 van continuar. Va traduir alguns assajos com *El manierisme,* d'Arnold Hauser (1969); *Misticisme i lògica*, de Bertrand Russell (1969); *Crítica de la tolerància pura*, de Herbert Marcuse (1970), *La galàxia Gutenberg*, de MacLuhan (1973). Curiosament, «*El manierisme* de Hauser no s'ha publicat mai. Ara que el fons de 62 ha anat a la Biblioteca de Catalunya, l'han catalogat i han trobat aquest mecanoscrit. Vull mirar de rescatar-lo perquè és un llibre molt bo i molt interessant. La traducció, no ho sé, però el llibre és molt important i, segurament, es podria publicar.»

L’any 1969 se’n va anar a Bristol a fer de lector i s’hi va estar tres anys. «Durant aquests anys, vaig traduir una mica, però poc. Tenia les classes i no ho necessitava tant. Vaig traduir al castellà per a Seix Barral alguns llibres de Doris Lessing, que començava a estar de moda. No sé si havia sortit *El quadern daurat*. Vaig traduir els dos primers llibres de la tetralogia d’*Els fills de la violència*.» Després de l’estada a Bristol, Parcerisas va viure a Eivissa set anys, del 1972 al 1979. «En aquella època em vaig dedicar exclusivament a traduir. Vaig traduir molt i de tot, al català i al castellà. Tot el que em donaven. De fet, vaig traduir més al castellà, perquè hi havia més mercat i tenia més encàrrecs.» També va fer incursions en l’ensenyament. A Eivissa només hi havia un institut i, de tant en tant, el cridaven per fer suplències de literatura, d’anglès, de francès. Aquestes substitucions van possibilitar que l’any 1979 –el primer cop que es van convocar oposicions de Llengua i Literatura catalanes—, quan es va introduir el català a l’ensenyament, tragués una plaça de catedràtic d’institut. «L’ensenyament i la traducció són una mica etapes que s’alternen: quan em dedicava a l’ensenyament a Secundària, naturalment traduïa menys. Tot i que és quan vaig traduir *El hòbbit* i *El senyor dels anells* i vaig fer alguna altra cosa per a La Magrana.»

Tolkien s’ha d’esperar uns quants anys

Parcerisas va girar al català *El senyor dels anells*, de J.R.R. Tolkien, al llarg de quatre anys. «Havia llegit *El hòbbit* i *El senyor dels anells* quan vivia a Eivissa. Per tant, abans de l’any 1979. Com que em guanyava la vida fent això, una de les vegades que vaig venir a Barcelona a fer la gira de les editorials buscant feina, vaig anar a Seix Barral i a *La Vanguardia* a proposar-los de traduir-ho. De seguida digueren que no. Aleshores no ho vaig entendre: vaig pensar que eren uns sòmines, perquè era un llibre que ja tenia molt d’èxit i se n’havien venut milers i milers d’exemplars en anglès. Més endavant, ho he entès: era l’inici de la transició, les primeres eleccions, etc., i totes les editorials feien col·leccions d’assaig polític sobre els sindicats, el comunisme, l’anarquisme, la Pasionaria, Frederica Montseny… Per tant, que tu els volguessis engaltar un llibre costós de fer, que s’havia de traduir de l’anglès, en què sortien nans, elfs, hòbbits amb els peus peluts, els devia fer dir: aquest paio està tocat! Ve d’Eivissa i s’ha pres un LSD de més.»

No va ser fins anys més tard, als vuitanta, que, amb la introducció del català al Batxillerat i l'aparició de les lectures obligatòries, la col·lecció «L'Esparver», que publicava llibres traduïts al català adreçats a joves, li va fer l'encàrrec de traduir *El hòbbit* i va funcionar molt bé. Al cap d'uns quants anys va ser l'editorial Vicens Vives –que és una editorial de llibres de text i no de literatura!– que li va demanar de traduir *El senyor dels anells*. Que no només va funcionar bé, sinó que, quan van ensopegar amb l'aparició de les pel·lícules, encara va anar molt millor.

«No és una traducció gaire difícil. Sembla que ho hagi de ser, però no ho és. Tolkien escrivia amb una prosa molt clara, neta i ben estructurada. És cert que hi ha tota la qüestió dels noms, dels tractaments, de les cançons, les endevinalles, les runes... Un seguit de coses que la compliquen! Però potser també és la part més divertida de la traducció. El que passa és que, com que era un llibre tan llarg, passen anys i llavors no recordes què vas posar dos anys abans en aquella descripció. Per sort, aquest va ser en el moment que va aparèixer la informatització. Per recomanació enfervorida de Tísner i de Jaume Fuster, em vaig comprar una màquina d'escriure electrònica ETB 300, que incorporava una pantalla i processador de textos, i això va facilitar molt la feina».

Dirigir una col·lecció de traduccions literàries

Del 1986 al 1993, Francesc Parcerisas va ser el director literari de les traduccions catalanes de la col·lecció «Clàssics Moderns» de l'editorial Edhasa. Al capítol «Confessions d'un director literari», de *Sense mans. Metàfores i papers sobre traducció*, hi explica l'experiència d'intentar fer una política de traduccions acceptant els equilibris que cal fer entre la programació ideal que un faria, els imperatius econòmics, l'acceptació del públic, la competència del mercat... i l'atzar. Un dels elements de la política de traduccions que va voler dur a terme a «Clàssics Moderns» era aprofitar traduccions publicades per donar un sentit de continuïtat històrica a la col·lecció i fer-les conviure amb traduccions noves. Un sentit que entronca amb la important tasca de traducció duta a terme per les editorials catalanes d'abans de la Guerra Civil i que la MOLU va reprendre als anys vuitanta amb la intenció d'oferir les millors obres de tots els temps i construir un repertori sòlid i durador de traduccions.

Parcerisas considera que és un error tornar a traduir de cap i de nou totes les obres per adaptar-les a la llengua actual sense mirar les traduccions existents. Potser es poden llimar, revisar, però és bo poder-les aprofitar, sempre que parlem d'una bona traducció. «Quan llegia traduccions clàssiques dels anys trenta com el Dickens de Carner d'*Els Papers del Club Pickwick*, de Proa, o *Crim i càstig*, d'Andreu Nin, potser les llegia amb una certa estranyesa, però és que el meu català era pobríssim. Tanmateix, podia seguir el text i si hi havia res que no entenia, que normalment era una cosa lèxica, la buscava: una paraula que ha caigut en desús, que s'ha fet antiga. Això sempre m'ha fet apreciar les traduccions antigues. Sobretot perquè jo he estat molt enderiat a reunir les traduccions que s'havien publicat abans de la guerra, als anys vint i trenta. En aquestes col·leccions, hi ha coses fantàstiques! No entenc que hi hagi gent que digui que el català dels anys trenta és incomprensible. Aquesta gent és capaç de llegir *Aloma* o Puig i Ferrater, ja no em fico amb Carner, que potser és més difícil de llenguatge, o alguns articles de Riba que són molt difícils de llegir, perquè Riba, déu-n'hi-do! Però la primera Rodoreda, Puig i Ferrater, Soldevila, Espriu... A mi em sembla que tot lector ha de tenir aquesta capacitat. Si podem llegir, en castellà, Galdós, Larra, Bécquer, o, en anglès, Jane Austen o Virginia Woolf; nosaltres no hem de poder llegir un autor d'aquests? No hi ha cap motiu pel qual hàgim de negar aquesta capacitat als lectors en català. De vegades, sembla com si els editors ho haguessin de donar tot mastegat i el lector no tingués capacitat per aprendre expressions que no fa servir. Jo vaig intentar jugar recuperant alguna traducció i fent-ne de noves. Però, bé, tampoc no en vam recuperar tantes».

Entre els molts llibres publicats a «Clàssics Moderns» hi ha*Venus i Tanhauser*, d'Aubrey Beardsley, que va traduir Parcerisas mateix amb el pseudònim de Corvo & Myer (que és una modificació dels segons cognoms dels seus pares, Corberó i Mier). «És un llibre curtet que vam fer d'avui per demà. Beardsley és un gran il·lustrador, molt conegut. Havia estat molt de moda quan aquí hi va haver una mica de *revival* del Modernisme anglès. Va escriure molt poc. Alguns articles i aquesta novel·leta, que és un entreteniment: un llibre eròtic i, alhora, antieròtic, perquè no passen totes les coses que solen passar en aquesta classe de llibres. Arribàvem a Sant Jordi que havien de sortir tres o quatre novetats i ens en faltava una. Jo devia tenir la traducció a mitges i la vaig acabar a correcuita, vaig demanar

un petit pròleg a Joan Perucho i, després, amb Neus Porta vam buscar tots els llibres d'il·lustracions de Beardsley. Era una època en què encara es podien piratejar! Vam passar dues o tres nits, allà, a l'editorial, retallant, fotocopiant i fent la maqueta, sense cap permís de res. Jo trobo que és un llibre fantàstic! Va quedar molt bonic!»

«Si he de ser sincer, he de dir que moltes de les coses que vaig introduir a "Clàssics Moderns" pensant que tindrien més èxit, no en van tenir. O no en van tenir, almenys, de manera immediata, perquè el gust del públic segurament no coincideix amb el meu, que potser és més anglès.» Per exemple, «a mi m'agradava molt *El Turó de Watership*, de Richard Adams, que va traduir Montserrat Solana (1989). És una història de ciència-ficció sobre la destrucció de la civilització que té per protagonistes els conills. Com un Orwell però amb conills. A Anglaterra va tenir un gran èxit i, aquí, en canvi, no gaire». El mateix va passar amb *El vent entre els salzes* (1990), de Kenneth Grahame, traduït per Jordi Arbonès, un llibre juvenil en què els animals parlen, amb un fons moral. «És una cosa molt anglesa i aquí no funciona gaire bé.» Però el cert «és que en aquesta col·lecció vaig fer el que vaig voler, a més, és clar, de les obres aconsellades per l'editorial, que s'havien publicat en castellà i havien funcionat molt bé».

Traduccions, versions i variacions

L'any 1985 va publicar *Cathai*, d'Ezra Pound, en un recull editat per Empúries. Pound és un autor que sempre li ha interessat, sobretot la faceta d'introductor de l'orientalisme (del Japó i la Xina, més que no pas de l'Índia) dins del Modernisme anglès, el moviment de renovació de la poesia anglesa de les primeres dècades del segle xx. Pound va tenir una gran influència en els poetes nord-americans més joves. Aquest volum en concret és peculiar. «Cathai vol dir la Xina. És un dels noms de la Xina, el que feia servir Marco Polo, em sembla. És un recull de versions de poetes xinesos antics. Pound no era un orientalista, però va ser el marmessor del fons d'Ernest Fenollosa. Aquests poemes primer havien estat traduïts al japonès, Fenollosa en va fer esborranys a l'anglès, que Ezra Pound va posar en solfa. I llavors els vaig traduir de l'anglès al català.» Fenollosa, a més, va escriure el llibret *The Chinese Character as a Medium for Poetry* i Ezra Pound n'explota la idea en aquest llibre, que publica com una obra pròpia. De fet, s'ha dit que aquestes aparents traduccions de textos orientals antics cal veure-les sobretot com a experiments

poètics de Pound. «És clar, aquesta és la gràcia. A mi m'interessa això, com arriba, com es filtra. Jo vaig ser més discret que ell. Podia haver-hi posat: Francesc Parcerisas, *Cathai*. Vaig ser més estricte perquè a mi m'interessava traduir el llibre de Pound, els poemes que ell va publicar com a *Cathai*, amb una explicació. Em vaig il·lustrar una mica, perquè avui ja hi ha molts estudis i se sap que d'aquests poemes, n'hi ha que s'assemblen als originals i n'hi ha que no.»

«Això és una mica el mateix que va fer Marià Manent», comenta Parcerisas. Recordem, tal com s'explica al *Diccionari de la traducció catalana*, que el 1928 aquest autor va publicar *L'aire daurat*, «volum de versions de poesia xinesa fetes a partir de traduccions franceses i angleses. Tot i que en va respectar els "originals" i en va oferir informació històrica, *L'aire daurat* s'articulava coherentment com si es tractés d'un llibre propi.» Posteriorment, el 1967, en va publicar una segona mostra a *Com un núvol lleuger*, concebuda en les mateixes línies que la primera.«Manent, que no sabia xinès, va traduir de l'anglès. Llegia i traduïa de l'anglès. Allò que li semblava que podia adaptar, ho adaptava. La traducció també és això: com una mena de covid que s'escampa arreu, però que adopta a cada lloc unes variants determinades.»

Al llarg dels anys, Parcerisas ha continuat traduint Pound. L'any 2000 va publicar *Un esborrany de XXX Cantos*, a Edicions 62, i el 2016 *Els cantos pisans*, a Adesiara. «Sí, sempre m'ha interessat el personatge: és estrany, curiós, tèrbol, però també genial. És una frontissa en la poesia anglesa moderna. Hi ha un abans i un després d'ell. Significa la modernització de la poesia: la parla més vulgar, prescindir de la mètrica i dels sonets. Era un home interessat en la pintura, en la música, en els autors llatins i grecs, en el Renaixement, en l'Orient... En algun moment, temps enllà, m'havia proposat de traduir tots els *Cantos*. Però és una feinada i no és agraïda com d'altres.» Aleshores, d'entrada va fer els primers trenta i, més endavant, es va animar a fer-ne més. Va triar els «Cantos pisans perquè són els que tenen més unitat. És una obra important. El pots llegir i no saps mai ben bé de què parla. Però és ple d'imatges i de suscitacions, i això és interessant.»

Aquesta idea que difumina o fa confusos els límits entre l'obra pròpia, les traduccions, les versions i, fins i tot, les variacions de poemes, també és present en l'obra poètica i assagística de Parcerisas. Seguint el fil de la poesia xinesa antiga que ens arriba de

la mà de Parcerisas (a través de Pound) o de Manent (segons les traduccions angleses), *La primavera a Pequín* també intercala versions de versions de poemes xinesos d'autors clàssics com a contrapunt poètic a les observacions quotidianes de la seva estada a la capital xinesa. Però, molt abans, al poemari *L'edat d'or*, publicat per Quaderns Crema (1984) i considerat una fita en la poesia catalana de les últimes dècades del segle passat, hi va incloure quatre poemes d'altres autors: en forma de variació (del poema «Taormina», inclòs a *Carrussel sicilià*, de Lawrence Durrell), en forma de traducció (del castellà, del poema «Als quaranta anys», de l'amic i poeta Josep Elias) i en forma de versions (de dos poemes de Iannis Ritsos a partir de la traducció anglesa de Nikos Stangos).

Aquesta qüestió de les traces de la poesia continua interessant vivament Parcerisas i l'esperona molt a escriure un nou llibre. «Aquest estiu, he escrit sobre aquesta empremta: l'any 1976 vaig anar a Grècia, al Peloponès. Com que no sé grec, em vaig comprar un llibre en anglès, *Selected Poems* de Iannis Ritsos, de Penguin, per llegir un poeta grec sent allà. Tinc marcat que a la platja de Nauplion hi vaig traduir alguns d'aquests poemes que llegia en anglès i que em semblaven fantàstics! Per això, els vaig incloure en aquell recull meu: explico que són una versió al català segons la traducció anglesa, però és com si els hagués fet jo. Aquests dos de Ritsos, si puc, els tornaré a posar en el llibre que escric ara. Els mateixos poemes en un altre llibre. He estat llegint, altra vegada, Ritsos, Kavafis i Iehuda Amikhai, que són tres poetes que m'agraden molt, per aquesta cosa mediterrània, de la mar i la mitologia.»

L'eufonia i els llibres per llegir als infants

L'eufonia és una altra qüestió molt rellevant en la traducció, no només en poesia, sinó també en obres pensades per dir-les en veu alta, com ara *El Nadal d'un nen a Gal·les*, de Dylan Thomas. Parcerisas un estiu es va posar a traduir aquest conte i després va intentar, sense èxit, que alguna editorial s'hi interessés. «Thomas és sempre molt complicat, molt enrevessat, difícil de llegir. Però aquest és un llibre per a nens. De fet, no és un llibre: és una audició. Feia moltes coses per a la ràdio. I tenia una veu! A partir d'una casset en què Thomas recitava el conte, jo, més que del text, traduïa del que ell deia.» Parcerisas en llegeix l'inici, que és estupend. «Això ho has de llegir i ho has de posar d'una sola tacada. Cal trobar una frase que tingui aquest mateix ritme, aquesta mateixa manera de dir. No és un

llibre perquè el llegeixin les criatures. És més aviat perquè un adult el llegeixi a la canalla. El nen seu i el gran l'explica. A mi això sempre m'ha agradat molt.» Considera que això és important perquè hi ha una gran riquesa lèxica i sintàctica, i així les criatures s'hi familiaritzen. En aquest sentit, Parcerisas recorda el llibre *Just So Stories*, de Rudyard Kipling, en una traducció al castellà de Marià Manent amb el títol de *Precisamente así*. «Són contes per llegir als nens. A més a més, hi ha dibuixos i altres textos que diuen coses com "Si et fixes en el dibuix, veuràs que aquí sota hi ha... Una cosa fantàstica!» El conte de Thomas el va tenir molts anys en un calaix. Intentava que algú el publiqués i no ho aconseguia. Finalment, l'any 2008 l'editorial Viena es va decidir a publicar-lo, amb il·lustracions precioses de Pep Montserrat.

Reflexions entorn de la traducció

Com a professor a la universitat durant prop de trenta anys, Parcerisas va dedicar-se fonamentalment a ensenyar traducció de l'anglès al català. Els últims anys també impartia classes en un màster en una matèria que recollia una mena de «moments estel·lars de la traducció» amb la intenció de fer entendre d'on ve. «Una traducció sempre és d'una manera determinada perquè al darrere hi ha uns motius. Sempre és important preguntar-se el perquè: per què es tradueix? Per què es tradueix en un moment determinat? Per què es tradueixen unes coses i no unes altres? Per què tradueix aquesta i no una altra persona?» Parcerisas hi va reflexionar quan va fer la tesi, en què estudiava les traduccions de la *Bíblia* i de l'*Odissea* al català. «Jo, que no sé res de la *Bíblia* i que no sé grec i, per tant, no em podia ficar amb els originals, sí que podia treballar sobre dos grans textos que no tenen original, perquè la *Bíblia* no la va escriure ningú i l'*Odissea*, tampoc. Són simplement tradicions que s'han *cosificat* en un material, que en aquest cas són llibres, i que després cadascú ha interpretat una mica a la seva conveniència, els catalans, els protestants, etc.» D'aquestes classes de màster i d'aquestes reflexions en va sorgir el llibre *Sense mans. Metàfores i papers sobre la traducció*. Els temps han canviat molt des que Parcerisas es va iniciar en el vell ofici de torsimany –potser el més antic del món– amb una sabata i una espardenya. Amb tot el bagatge i coneixement profunds que duu a l'esquena, considera que la traducció a Catalunya viu un bon moment. «Es tradueix molt, es tradueix bé, la preparació de la gent és molt millor en tots els sentits, tant pel que fa

a la formació crítica com en llengües.» Per bé que aquesta edat d’or subsisteix sempre en un ecosistema d’una gran fragilitat.